

Міністерство освіти і науки України
Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту

ЦИБУЛЬСЬКА ВІКТОРІЯ ВІКТОРІВНА

УДК 796.07 - (043.3)

**ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЇ ДО ПРОФЕСІЙНО-ПРИКЛАДНОЇ
ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ
СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА РІЗНИХ ФОРМАХ НАВЧАННЯ**

24.00.02 – фізична культура,
фізичне виховання різних груп населення

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата наук з фізичного виховання та спорту

Дніпропетровськ – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент **Безверхня Галина Василівна**, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання.

Офіційні опоненти:

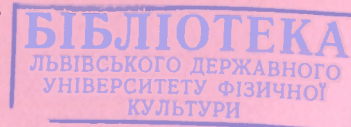
доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор **Круцевич Тетяна Юріївна**, Національний університет фізичного виховання і спорту, завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання;

кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, **Марченко Оксана Юріївна**, Полтавський університет економіки і торгівлі, проректор з науково-педагогічної роботи.

Захист відбудеться «12» березня 2015 р. о 12 годині 00 хвилин на засіданні спеціалізованої вченої ради К 08.881.01 Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту (49094, м. Дніпропетровськ, вул. Набережна Перемоги, 10).

Із дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту (49094, м. Дніпропетровськ, вул. Набережна Перемоги, 10).

Автореферат розіслано «11» лютого 2015 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О.О. Мітова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність. Одним з найважливіших завдань національної освіти є підготовка висококваліфікованих педагогічних кадрів. Учитель виконує важливу соціальну функцію – здійснює духовний, розумовий, фізичний розвиток і виховання особистості. Його праця спрямована не тільки на організацію навчально-пізнавального процесу, а й позакласної оздоровчої діяльності учнів, систематичного вирішення завдань формування активного громадянина. Тому основні напрямки розвитку сучасної вищої школи потребують пошуку ефективних шляхів формування особистої фізичної культури майбутнього вчителя, яка зумовлює прояв моральних і вольових якостей, є важливим засобом поліпшення фізичного, психічного і соціального здоров'я, у той же час, одним із показників ефективності процесу професійної підготовки, оскільки особиста фізична культура вчителя проєктується на учнів і є прикладом для наслідування (Т.С. Глачинда, 2008).

За О.В. Богачовою, В.В. Каплінським (2011) професійно-прикладні компетентності майбутнього педагога повинні забезпечувати оволодіння практичними вміннями і навичками, що сприяють збереженню і зміцненню власного здоров'я і здоров'я учнів; забезпечувати загальну і професійно-прикладну фізичну підготовку, визначену психофізичну готовність випускника педагогічного ВНЗ до професії вчителя, набуття досвіду творчого використання фізкультурно-спортивної діяльності для досягнення життєвих цілей.

Мотивацію як фактор здійснення різної діяльності вивчало багато науковців (Т.Ю. Круцевич, 2009; О.Ю. Марченко, 2010; Г.І. Гончар, 2013; Н.Бондарчук, 2014; Т. Вінярська, 2014). Зважаючи на те, що діяльність характеризує, перш за все, постановку мети, вибір засобів досягнення мети, процес реалізації і кінцевий результат, основним рушійним чинником є мотив, тобто для чого вибудовується весь ланцюг дій людини. Результативність діяльності буде залежати від усвідомленості вибору мети і значущості її досягнення для соціальної і духовної життєдіяльності людини.

Досягнення рівня освіченості в галузі фізичної культури характеризується грамотністю, теоретичною і практично-методичною підготовленістю і впливом її на сформованість потребо-мотиваційної сфери, рухової активності, а також фізичного розвитку і фізичної підготовленості (Л.Б. Лукіна, 2007).

Таке складне завдання можна вирішити тільки організувавши ефективну систему фізичного виховання, посиливши роль професійно-прикладної фізичної підготовки. Для цього у ВНЗ викладається навчальна дисципліна «Фізичне виховання», мета якої – сприяння підвищенню рівня неспеціальної фізкультурної освіти (О.А. Томенко, 2012), суть якої полягає у фізкультурно-спортивній діяльності як організованій, так і самостійній (А.А. Горелов, 2008). Професійно-прикладна фізична підготовка є складовою частиною цієї дисципліни, однак на заочній і дистанційній формах навчання вона відсутня, що і зумовлює пошук шляхів формування мотивації студенток до самостійного набуття теоретичних і методичних знань із фізичної культури, практичних умінь та навичок і досягнення фізичної кондиції для успішного виконання професійної діяльності вчителя, що і визначає актуальність нашого

2586

дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційну роботу виконано у рамках теми «Зведеного плану науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2006–2010 рр.» Міністерства України у справах сім'ї, молоді і спорту 3.2.1. «Науково-методичні засади удосконалення викладання дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання» (номер держреєстрації 0106U010782)» та 3.1. Зведеного плану науково-дослідної роботи на 2011–2015 рр. «Удосконалення програмно-нормативних основ фізичного виховання в навчальних закладах» (номер держреєстрації 0111U0011735). Роль автора полягає в розробці організаційно-методичних умов формування мотивації студентів до професійно-прикладної фізичної підготовки для реалізації дидактичного принципу свідомості й активності в навчально-виховному процесі.

Мета дослідження – дослідити особливості професійно-прикладної фізичної підготовленості студентів факультету початкової освіти на різних формах навчання і розробити рекомендації для створення організаційно-методичних умов формування мотивації студентів для підвищення ефективності фізичного виховання і професійно-прикладної підготовки.

Завдання дослідження:

1. Дослідити сучасні проблеми освіти у навчально-виховному процесі з фізичного виховання студенток у ВНЗ.
2. Визначити рухову активність, мотивацію та ставлення до занять фізичним вихованням, ціннісні орієнтації студентів факультету початкової освіти на різних формах навчання.
3. Виявити особливості професійно-прикладної фізичної підготовленості студенток на різних формах навчання.
4. Визначити чинники, що впливають на мотивацію студенток до професійно-прикладної фізичної підготовки.
5. Розробити організаційно-методичні умови формування мотивації студенток заочної форми навчання в системі самостійних занять та перевірити їх ефективність під час навчально-виховного процесу.

Об'єкт дослідження – професійно-прикладна фізична підготовка студенток різних форм навчання у педагогічних ВНЗ.

Предмет дослідження – вплив мотиваційних факторів на формування професійно-прикладної фізичної підготовленості студенток у системі самостійних занять.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел, анкетування, тестування теоретичних знань, рухові тести, експрес-оцінка фізичного здоров'я, самооцінка фізичного розвитку, психологічне тестування, педагогічний експеримент, методи математичної статистики.

Наукова новизна отриманих результатів:

– вперше визначено особливості професійно-прикладної фізичної підготовленості студентів педагогічних спеціальностей на різних формах навчання, які відрізняються недостатнім рівнем теоретико-методичних знань на

заочної формі навчання і фізичної підготовленості, що у більшості студентів знаходиться на рівні учнів молодших класів;

– вперше визначено лімітуючі фактори, що негативно впливають на стан професійно-прикладної фізичної підготовленості студенток заочної форми навчання, серед яких: відсутність обов'язкових занять із фізичного виховання, низький рівень рухової активності, необізнаність з належними нормами професійно-прикладної фізичної підготовленості вчителів початкових класів, відсутність цілеспрямованих предметних самостійних занять і низький рівень мотивації до самовдосконалення;

– вперше визначено структуру мотиваційних факторів, що впливає на активність самостійних занять студентів, серед яких: адекватність самооцінки фізичних можливостей, мотивація до успіху, мотив отримання знань, мотив оволодіння професією, емпатія до дітей;

– вперше визначено можливість формування мотивації до професійно-прикладної фізичної підготовки студентів заочної форми навчання при дотриманні спеціальних педагогічних умов організації і методичного забезпечення навчально-виховного процесу з фізичного виховання з використанням системи предметних цілеспрямованих самостійних занять.

– отримало подальший розвиток уявлення про ціннісні орієнтації студентів педагогічних спеціальностей і динаміку їх ієрархії на різних курсах навчання;

– отримала подальший розвиток структура мотивації студентів до занять фізичними вправами з урахуванням емпатії і адекватності самооцінки фізичних можливостей.

Практична значущість полягає у розробці організаційно-методичних умов формування мотивації студенток педагогічних спеціальностей заочної форми навчання до професійно-прикладної фізичної підготовки. До організаційних умов належать діяльність кафедри теорії і методики фізичного виховання з розробки плану-графіка індивідуальних і групових консультацій та термінів отримання завдань студентами, термінів звітності, форм звітності, термінів періодичного педагогічного контролю і самоконтролю.

До методичних умов належать забезпечення студентів відповідною навчально-методичною літературою для визначення змісту і спрямування професійної теоретичної і практичної самопідготовки та розробка змісту методичних і практичних завдань для студентів протягом навчального року.

Отримані наукові дані та практичні рекомендації можуть бути використані при організації діяльності викладачів фізичного виховання педагогічних ВНЗ у роботі зі студентами заочної форми навчання для залучення їх до систематичних занять фізичними вправами і самостійних предметних занять з професійно-прикладної фізичної підготовки.

Результати формування мотивації студентів до фізичного виховання можна використовувати для підготовки студентів-магістрантів на лекційних і семінарських заняттях з дисципліни «Теорія і методика фізичного виховання студентів ВНЗ», на курсах підвищення кваліфікації викладачів фізичного виховання.

Результати дослідження було впроваджено в навчально-виховний процес Національного університету фізичного виховання і спорту України, Дніпропетровського державного інституту фізичної культури і спорту, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, навчальний процес ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського.

Особистий внесок здобувача у спільних публікаціях полягає в дослідженні експериментального матеріалу, математичній обробці даних, постановці мети і завдань, формулюванні висновків.

Апробація результатів дисертації. Результати проведених досліджень знайшли своє відображення в доповідях на міжнародних конференціях: «Основні напрямки розвитку фізичної культури, спорту та фізичної реабілітації» (м. Дніпропетровськ, 2011; 2014), I Międzynarodowej Konferencji Naukowej: RATOWNICTWO WODNE, SPORT PŁYWACKI I KULTURA FIZYCZNA W TEORII I PRAKTYCE (Water rescue service, swimming and physical culture in the theory and practice) (Gdańsk, 2014), «Фізичне виховання в контексті сучасної освіти» (Київ, 2014); на всеукраїнських конференціях: «Проблеми та перспективи професійної освіти в сучасних умовах» (м. Умань, 2012); «Професійна педагогічна позиція – ефективна умова формування культури здорового способу життя в освітньому просторі» (м. Умань, 2012) «Фізична культура дітей, підлітків, молоді та дорослого населення в сучасному світі» (Умань, 2013, 2014), «Актуальні проблеми фізичного виховання: теорія та практика» (Умань, 2013, 2014), а також на університетських конференціях: «Проблеми наркоманії, алкоголізму та паління серед школярів» (м. Умань, 2011, 2012, 2013), «Боротьба зі СНІДом – боротьба за життя» (м. Умань, 2011, 2013), «Туберкульоз – проблема сучасності» (м. Умань, 2012, 2013), «Формування готовності вчителя фізичного виховання до реалізації освітніх завдань» (м. Умань, 2012, 2013).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 8 наукових праць, з них – 5 статей у фахових виданнях України, з них 3 у наукометричних і 1 у зарубіжному виданні.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел і 13 додатків. Робота містить 54 таблиці. Список використаних джерел налічує 222 джерела наукової та спеціальної літератури, з них 107 – іноземні. Обсяг тексту дисертації – 252 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання і методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичну значущість одержаних результатів, особистий внесок здобувача, відображено апробацію результатів дисертації.

У першому розділі «Сучасні проблеми фізичного виховання студентів у вищих навчальних закладах» проаналізовано та узагальнено дані

вітчизняних та зарубіжних авторів про неспеціальну фізкультурну освіту студентів як пріоритетного напрямку навчально-виховного процесу педагогічного ВНЗ; проблемне коло питань у формуванні цінностей фізичної культури і мотивації до професійно-прикладного самовдосконалення; мотивацію до занять фізичною культурою і спортом студентів педагогічних спеціальностей. Одним із важливих завдань національної освіти є підготовка висококваліфікованих педагогічних кадрів. Учитель виконує важливу соціальну функцію – здійснює духовний, розумовий, фізичний розвиток і виховання особистості. Його праця спрямована не лише на організацію навчально-пізнавального процесу, позааудиторної оздоровчої діяльності учнів, систематичне розв'язання завдань формування активного громадянина. Тому основні напрями розбудови сучасної вищої школи вимагають пошуку ефективних шляхів здійснення професійної підготовки майбутніх учителів, завданням яких є не тільки оволодіння фундаментальними фаховими знаннями, а й сприяння становленню культу здоров'я, виховання фізично, психічно і духовно здорового громадянина держави.

Учителі є безпосередніми організаторами і вихователями, і саме вони в процесі життя і діяльності підводять учнів до розуміння норм, переконань, уявлень про здоровий спосіб життя. Цілеспрямований і систематичний вплив на свідомість школярів формує в них якості здорового способу життя відповідно до ідеалів і принципів. Професійно-педагогічні цінності вчителя значною мірою стають життєвими цінностями школярів.

Одним із важливих завдань вищих педагогічних навчальних закладів є формування активності майбутнього вчителя до фізкультурної діяльності, яка зумовлює прояв ініціативності, цілеспрямованості, рішучості, є важливим засобом поліпшення фізичного, психічного здоров'я, одним із показників ефективності процесу професійної підготовки, оскільки ставлення вчителя до фізкультурної діяльності проєктується на учнів, є прикладом для наслідування.

У наукових дослідженнях важливими є категорії «фізкультурна освіта», «непрофесійна освіта», «неспеціальна освіта», головне завдання яких – формування теоретичних знань та практично-рухових навичок самостійного тіловиховання, тобто формування фізичної культури особистості.

У процесі навчання студентів найголовнішим є активізація їх навчальної діяльності в системі організованих і самостійних занять. Ефективність цієї діяльності залежить від мотивації, тобто сукупності факторів, які збуджують, організують і спрямовують поведінку людини на успішне освоєння і виконання конкретної професійної діяльності.

У реальній педагогічній практиці більшість учительських кадрів має не достатньо сформовану особисту фізичну культуру, що проявляється байдужим або взагалі негативним ставленням до різних форм занять фізичними вправами і спортом. Частково це пов'язано із нерозумінням студентками значення професійно-прикладної фізичної підготовки.

У педагогічних ВНЗ підготовка вчителів здійснюється на стаціонарній і заочній формах навчання, тому виникає питання адекватності професійно-

прикладної фізичної підготовленості студенток до майбутньої професійної діяльності і підвищення мотивації до самостійних занять фізичним вихованням.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» описано й обґрунтовано методи дослідження, що відповідають меті та завданням, об'єкту і предмету дослідження, подано інформацію про організацію дослідження.

Для вирішення першого завдання, що стосується сучасних проблем освіти у навчально-виховному процесі з фізичного виховання студентів, було вивчено роботи 115 українських та 107 зарубіжних авторів.

За допомогою анкетування студентів було з'ясовано мотиви та інтереси студентів у вільний час, дотримання здорового способу життя. Тестування теоретичних знань студентів із дисципліни «Фізичне виховання» проводилося з метою оцінки теоретичних знань із фізичного виховання.

Психологічні методи використовувались для вивчення структури і динаміки мотивації студентів II-го і IV-го курсів денної та заочної форм навчання факультету початкової освіти.

Для визначення мотивів вступу студентів до ВНЗ було використано методику Т.І. Ільїної. За допомогою методики М. Рокіча досліджено особливості формування ціннісних орієнтацій студентів. Методика Т. Елерс (мотивація до успіху) дозволила вивчити формування підсистеми спрямованості особистості майбутнього спеціаліста. Було також використано методики експрес-діагностики емпатії (І.М. Юсупова), самоопис фізичного розвитку, ставлення до предмета «Фізичне виховання».

Із фізіологічних методів дослідження було використано вимірювання артеріального тиску, кистьової динамометрії, життєвої ємності легень, ЧСС у спокої. Індекси фізичного здоров'я вираховувались за таблицею експрес-оцінки рівня соматичного здоров'я жінок, розробленою Г.А. Апанасенко.

Педагогічний експеримент проводився у формі констатуючого і перетворюючого. Констатуючий експеримент включав дослідження показників мотивів, інтересів студентів II і IV курсу стаціонарної та заочної форм навчання, ціннісних орієнтацій, емпатії, рівня фізичного здоров'я і фізичної підготовленості для визначення їх фактичного стану і відповідності загальноприйнятим нормам.

Перетворюючий експеримент проводився з метою перевірки розроблених організаційно-методичних умов формування мотивації до самовдосконалення для досягнення певних норм професійно-прикладної фізичної підготовки студентів, що опановують професію учителя початкових класів. Для цього було сформовано контрольну і експериментальну групи. Тривалість експерименту – один навчальний рік.

Усі дані опрацьовувались на персональному комп'ютері з використанням пакету стандартних програм (Excel – 7; Statistika – 6; SPSS 13.0).

Дослідження проводилося в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини на факультеті початкової освіти. В констатуючому експерименті взяли участь 60 студенток стаціонарної форми навчання і 60 студенток заочного відділення II і IV курсів навчання. У перетворюючому експерименті взяли участь студентки III курсу заочної

форми навчання. в контрольній групі – 25 студенток, в експериментальній – 28 студенток. Всі досліджувані були особи жіночої статі. Середній вік студенток II курсу 18–19 років, IV курсу – 21–22 роки.

Дослідження проводилось в кілька етапів:

На I етапі – 2009–2010 рр. вивчено літературні джерела, визначено проблемне поле і складено програму дослідження. Проведено апробацію методів і обрано контингент досліджуваних.

На II етапі – 2010–2011 рр. проведено констатуючий експеримент. Досліджено структурні компоненти мотивації, цінності фізичної культури, теоретичні знання і рівень фізичного здоров'я студенток II і IV курсів різних форм навчання. Проведено порівняння їх результатів, визначено динаміку від II до IV курсу навчання, здійснено аналіз і визначено особливості їх професійно-прикладної фізичної підготовленості.

На III етапі – 2011–2012 рр. визначено фактори, що впливають на мотивацію студенток до навчання і професійно-прикладну фізичну підготовку. Розроблено організаційно-методичні умови, що сприяють формуванню мотивації студенток заочної форми навчання до професійно-прикладної фізичної підготовки в системі самостійних форм занять.

На IV етапі – 2012–2013 рр. проведено перетворюючий педагогічний експеримент для перевірки ефективності організаційно-методичних умов формування мотивації студенток II курсу заочної форми навчання до самовдосконалення протягом навчального року.

V етап – 2013–2014 рр. присвячено оформленню дисертаційного дослідження, впровадженню результатів, апробації дисертаційної роботи.

У третьому розділі «**Мотиваційні пріоритети студентів педагогічних спеціальностей у сфері фізичної культури**» було вивчено причини, що заважають студенткам займатися спортом, види спорту, якими займаються студентки, мотиви відвідувань занять із фізичного виховання і ставлення до них студенток, мотивацію навчання у ВНЗ, мотивацію до успіху, ціннісні орієнтації, особливості емпатії студенток факультету початкової освіти для оволодіння професійною діяльністю в педагогічній сфері.

Залучення до систематичних занять фізичними вправами студенток стаціонарної форми навчання складає на II курсі 60 %, на IV курсі – 50 %, що в два рази більше, ніж у студенток заочної форми навчання.

Різниця в мотивах занять полягає в тому, що в студенток стаціонарної форми навчання більше виявлені оздоровчий і спортивний мотиви, а заочного відділення – результуючий (досягти гармонійності статури – 45,5 %) та рекреаційний (отримати задоволення від рухової активності – 57,1 %).

Значення фізичної підготовки для виконання професійної діяльності визнають 60% студенток денної і 43–53 % студенток заочної форм навчання. В той же час самооцінка фізичної підготовленості студенток заочного відділення на 10 % нижча, ніж на стаціонарному ($p < 0,05$).

Проведені дослідження ставлення до фізичного виховання студенток стаціонарної та заочної форм навчання дозволяють виділити однакові тенденції в характеристиках предмета студентками II і IV курсів незалежно від форми

навчання, що, ймовірно, пов'язано з вивченням спеціальної дисципліни «Фізична культура з методикою викладання» на IV курсі. Студентки IV курсу оцінюють значимість предмета «Фізичне виховання» через його необхідність для майбутньої професійної діяльності.

Студентки низько оцінюють значення занять із фізичного виховання для отримання знань під час самостійних занять фізичними вправами і не мають мотивації до додаткових занять у спортивних секціях.

До IV курсу відзначається зниження мотивації до навчання у студенток заочного відділення. Так, мотив «оволодіння знаннями» нижче, ніж на стаціонарному на 7,8 %, «оволодіння професією» на 26 %. Це ж підтверджує методика «мотивація до успіху». Кількість студенток із низьким рівнем мотивації збільшується в 2 рази (26,7 %), а з середнім – знижується на 10 % (73,9 %).

Ціннісні орієнтації студенток, життєві цілі і способи їх досягнення змінюються залежно від року та форми навчання. Заочна форма навчання пропонує більш складні способи отримання знань, орієнтовані на самостійну роботу. Через те у студентів заочної форми навчання більше відповідальності, старанності, сили волі, здатності діяти самостійно.

Складова комунікативних здібностей (емпатія до дітей) у студенток стаціонару знижується з 8,8 балів на II курсі до 7,7 балів на IV курсі. На заочній формі навчання рівень емпатії до дітей не дуже високий, але стабільний – на II і IV курсах 8,2 і 8,1 балів відповідно.

Проведені дослідження дають підстави стверджувати, що існують суттєві розбіжності в мотиваційних пріоритетах до занять фізичною культурою, до навчання у ВНЗ у студенток стаціонарної і заочної форм навчання, що може впливати на їх професійно-прикладну фізичну підготовленість до майбутньої роботи вчителем початкових класів.

У четвертому розділі «Особливості сформованості професійно-прикладної фізичної підготовленості студенток факультету початкової освіти різних форм навчання» проаналізовано теоретичну і фізичну підготовленість студенток і розроблено експериментальні педагогічні умови забезпечення самостійної роботи студенток заочної форми навчання. Професійно-прикладна фізична підготовленість учителів початкових класів має теоретичну і практичну складові, орієнтовані на професіограму вчителя. Згідно з теоретичним розділом програми з фізичної культури для молодшої школи вчитель має бути підготовленим із питань здорового способу життя, історії виникнення та проведення Олімпійських ігор, теоретичних основ фізичної культури, що включають термінологічний апарат та знання фізіології рухової активності, а також методичних питань, пов'язаних із використанням засобів фізичного виховання для самопідготовки та самовдосконалення.

У студенток стаціонарної форми навчання помітний певний прогрес від II до IV курсу, про що свідчить зменшення кількості студенток із низьким рівнем знань із 66,7 % до 33,3 % ($p < 0,01$) та збільшення із середнім рівнем із 33,3 % до 60 % ($p < 0,01$). Однак достатній рівень на IV курсі мали лише 2 студентки.

На заочній формі навчання динаміка покращення теоретичної підготовленості в галузі фізичної культури не простежується. Кількість студенток із низьким рівнем знань у межах 50–46,6 %, з середнім рівнем 47–53 %. Ймовірно, це пов'язано з відсутністю обов'язкових занять із фізичного виховання, які є в навчальному плані студентів стаціонарної форми навчання.

Одним із показників професійно-прикладної фізичної підготовки є рівень розвитку фізичних якостей та здоров'я, які є основою для виконання професійних функцій. Учитель початкових класів – авторитет для учнів, тому виховне значення має зовнішність педагога, його постава, підтягнутість, стрункість, фізична підготовленість, від якої залежить здатність організувати і брати участь у руховій активності дітей у навчальний та позанавчальний час. Професійно необхідними фізичними якостями є гнучкість, сила, координація, що лежать в основі навчання рухів у гімнастиці, способів пересувань, стрибків, манері тримати поставу. Координація як фізична якість необхідна вчителю початкових класів для вивчення нових рухів у комплексах вправ рекреаційно-оздоровчого характеру, танцювальних вправ, підготовці школярів до різних виступів.

Для визначення рівня здоров'я, фізичної активності і підготовленості студенток різних форм навчання нами використано дві методики. Одна включала самооцінку цих показників студентками, інша – складалася з тестування антропометричних і функціональних показників та фізичної підготовленості. Порівняння показників, отриманих за двома методиками, дає можливість визначити ступінь об'єктивності самооцінки, від якої залежить мотивація до самовдосконалення.

Важливим стимулом для мотивації до самовдосконалення є адекватність самооцінки фізичного здоров'я, фізичної підготовленості фактичному стану. За результатами вимірювання об'єктивних соматичних та фізіометричних показників було зроблено висновок про рівень фізичного розвитку студенток стаціонарної та заочної форм навчання. Відзначено низький рівень фізичної підготовленості студенток IV курсу заочного відділення. Виникає питання «Чи усвідомлюють студентки свою фізичну невідповідність до професійної діяльності?». Для відповіді на нього було порівняно результати деяких тестів і самооцінку студенток.

Проаналізувавши шість функціональних показників фізичного здоров'я та фізичної підготовленості студенток, ми виділили три групи: відповідає об'єктивній оцінці і самооцінці (0); переоцінка своїх здібностей (+); недооцінка своїх здібностей (–).

Отже, на II курсі стаціонарної форми 50 % студенток переоцінили свої здібності на один рівень, недооцінили – 3 % і 17 % (один показник) відповідає об'єктивній оцінці. На IV курсі відповідають до 50 % двох видів якісної оцінки, переоцінка двох показників здоров'я і сили, а недооцінка – гнучкості.

У студенток II курсу заочної форми навчання 33 % оцінок співпадають, 50 % студенток переоцінили свої здібності на два рівні. Найбільш неадекватна

самооцінка в студенток IV курсу. 66 % студенток переоцінюють свої здібності, з них 50 % – на два рівні.

Неадекватна самооцінка фізичних здібностей студентками заочної форми навчання, ймовірно, пов'язана з відсутністю реальної перевірки рівня розвитку власних фізичних якостей, оскільки студентки не мають практичних і консультативних занять із фізичного виховання. Крім того, немає програми з фізичного виховання для студенток заочної форми навчання, яка орієнтувала б на самопідготовку і самостійні заняття фізичними вправами з прийняттям контрольних нормативів відповідно до вимог професійно-прикладної фізичної підготовки студенток. Все це негативно впливає на мотивацію студентів заочного відділення до підвищення професійно-прикладної фізичної підготовки до належного рівня.

Кореляційний і факторний аналіз показників мотиваційної сфери, фізичного здоров'я студентів II-го і IV-го курсів денної та заочної форм навчання дозволив виділити фактори, що впливають на формування мотивації до професійно-прикладної фізичної підготовки та структуру мотиваційних пріоритетів студенток, серед яких головними компонентами є самооцінка фізичного розвитку, ставлення до предмета «Фізичне виховання», мотивація до успіху, мотив отримання знань, емпатія до дітей, оцінка теоретичних знань та мотив оволодіння професією. Це стало основою для розробки організаційно-методичних умов формування мотивації студенток заочного відділення факультету початкової освіти до професійно-прикладної фізичної підготовки.

У процесі дослідження нами визначено фактори, які негативно впливають на стан професійно-прикладної фізичної підготовленості студенток заочного відділення факультету початкової освіти, зокрема відсутність обов'язкових занять із дисципліни «фізичне виховання»; низький рівень зайнятості фізичними вправами у вільний час; відсутність знань про професіограму вчителя початкових класів; низький рівень теоретичних знань із методики фізичного виховання молодших школярів; низький рівень фізичної підготовленості, що не відповідає вимогам професійної діяльності; відсутність знань про самоконтроль фізичного стану; низький рівень знань про контрольні нормативи фізичної підготовленості молодших школярів; відсутність знань, що дають можливість скласти власну програму індивідуальних фізкультурно-оздоровчих занять; низький рівень мотивації навчання, яка спрямована на отримання диплома, а не на оволодіння професією; нерівномірність діяльності студенток у різні тижні і місяці року; відсутність плану діяльності та видимого кінцевого результату; не доведення справи до завершення; відсутність ініціативи при виконанні завдання.

Це спонукало до розробки організаційно-методичних умов формування мотивації студенток заочної форми навчання до фізичного виховання.

Експериментальні педагогічні умови включали організаційні заходи кафедри теорії та методики фізичного виховання (план-графік організаційних заходів протягом навчального року із зазначенням періодів отримання завдань студентами, терміном і способами звітності, формами контролю) та методичні

умови, а саме: забезпечення студентів методичною літературою, розробка методичних і практичних завдань для студентів.

На III курсі в V семестрі на настановчій сесії кафедра теорії і методики фізичного виховання забезпечила студенток методичними матеріалами: зошитами для учнів 1–4 класів «Разом з Фізкультуркінім» (Н.В. Москаленко); навчальними посібниками «Контроль у фізичному вихованні дітей, підлітків і молоді» (Т. Круцевич, Г. Безверхньої); індивідуальними картами тестування фізичної підготовленості та завдання, які стосувались переліку вимог до теоретичної і фізичної підготовки школярів, професійно-прикладної фізичної підготовки вчителя початкових класів, самоконтролю фізичної підготовленості тощо.

Працюючи із зошитом «Разом з Фізкультуркінім», студенткам необхідно було скласти перелік теоретичних знань, якими повинні володіти школярі 1-х, 2-х, 3-х, 4-х класів; розподілити ці знання на чотири групи: здоровий спосіб життя, методи самоконтролю, олімпійська освіта, правила безпеки на заняттях; скласти перелік рухових умінь, якими повинні володіти школярі 1–4 класів; скласти перелік і нормативи контрольних вправ для кожного класу; скласти лист педагогічного контролю показників фізичного розвитку і фізичної підготовленості учнів; скласти перелік питань вікторини для учнів 1–4 класів. Крім цього, були завдання скласти структуру і зміст професійно-прикладної фізичної підготовки вчителя молодших класів за розділами; здійснювати періодичний самоконтроль фізичної підготовленості; скласти індивідуальну програму самостійних занять.

Критеріями ефективності розроблених організаційно-методичних умов формування мотивації студенток до професійно-прикладної фізичної підготовки вчителя початкових класів були такі:

- залученість до систематичних занять фізичними вправами;
- мотиви відвідування занять фізичними вправами;
- мотивація успіху;
- рівень емпатії до дітей;
- рівень теоретичних знань;
- рівень фізичного здоров'я;
- рівень фізичної підготовленості.

Проведений протягом навчального року педагогічний експеримент зі студентками III курсу свідчить про ефективність розроблених заходів для активізації професійно-прикладної теоретичної та практичної підготовки студентів.

У кінці навчального року кількість студенток контрольної групи, які систематично займаються фізичними вправами, децю зменшилася з 32 до 28 % через зменшення кількості тих, хто займається у фізкультурно-оздоровчій групі з 6 до 5 осіб. В експериментальній групі кількість тих, хто систематично займається фізичними вправами, виросла більш, ніж у два рази, з 9 до 21 особи, що склало 75 % від усієї групи.

Істотні зміни відбулися в мотивації експериментальної групи. На початку навчального року структура мотивів практично не відрізнялася від структури мотивів контрольної групи.

Наприкінці навчального року з'являється новий мотив – досягти належного рівня професійно-прикладної фізичної підготовки (95%), і посилюються мотиви підвищити фізичну підготовленість (90 %) і фізичне здоров'я (95 %).

Порівняння реальних показників тестування фізичної підготовленості студенток контрольної та експериментальної груп в цілому підтвердили суб'єктивні оцінки. Результати всіх тестів в експериментальній групі суттєво покращилися. Так, сила кисті має приріст 3,7 кг (з 18,0 кг до 21,7 кг; $p < 0,01$), час бігу на 30 м зменшився з 7,04 с до 5,7 с ($p < 0,01$), стрибок у довжину з розбігу збільшився на 20,5 см ($p < 0,01$), кількість підйомів тулуба за 30 с збільшилася з 15,6 разів до 17,2 разів ($p < 0,01$), бальна оцінка за комплексну силову вправу зросла майже вдвічі з 10,9 бали до 19,2 балів ($p < 0,001$). Приріст результатів човникового бігу 4x9 м і перевірки гнучкості не такий значний ($p < 0,05$) (табл. 1).

Таблиця 1

Показники фізичної підготовленості студенток контрольної і експериментальної груп до та після експерименту

Показники	Контрольна група (n=25)					Експериментальна група (n=28)				
	до експ.		після експ.		p	до експ.		після експ.		p
	x	S	x	S		x	S	x	S	
Сила кисті (кг)	18,1	0,5	18,5	0,5	<0,05	18,0	0,6	21,7	0,5	<0,01
Біг 30 м (с)	7,01	0,1	6,8	0,2	>0,05	7,04	0,2	5,7	0,3	<0,01
Біг 4x9 м (с)	11,7	0,1	11,5	0,1	<0,05	11,9	0,2	10,8	0,2	<0,05
Стрибок у довжину (см)	164,5	4,6	165,7	5,1	>0,05	165,7	6,4	186,2	7,7	<0,01
Нахил тулуба вперед (см)	15,4	0,8	16,0	0,9	>0,05	16,0	0,7	17,3	0,9	<0,05
Підйом тулуба за 30 с (к-ть разів)	15,8	0,6	16,1	0,7	>0,05	15,6	0,7	17,2	1,0	<0,01
Комплексна силова вправа (бали)	11,0	1,3	12,3	1,2	<0,05	10,9	1,3	19,2	1,9	<0,001

Однак треба відзначити не тільки приріст у результатах рухових тестів в експериментальній групі, а й досягнення нормативних показників фізичної підготовленості для дівчат 19–21 років до «середнього» рівня в тесті підйом тулуба за 30 с, а в стрибку в довжину з місця, нахилі тулуба вперед і бігу 4x9 м – до рівня «вище середнього».

Мотиваційні чинники, що лежать в основі освоєння професійних умінь і навичок, мають позитивну динаміку в експериментальній групі.

Змінилися мотиви навчання у ВНЗ (рис. 1). Серед мотивів навчання на початку навчального року в студенток III курсу переважав мотив «отримання диплома» (78 %). Оволодіння знаннями і оволодіння професією приваблювало приблизно 72–68 % студенток. В кінці навчального року ситуація в контрольній групі практично не змінилася. В експериментальній групі спрямованість на

отримання диплома залишилися на колишньому рівні (78 %), проте зріс мотив «оволодіння знаннями» на 10 % і «оволодіння професією» на 18 %.

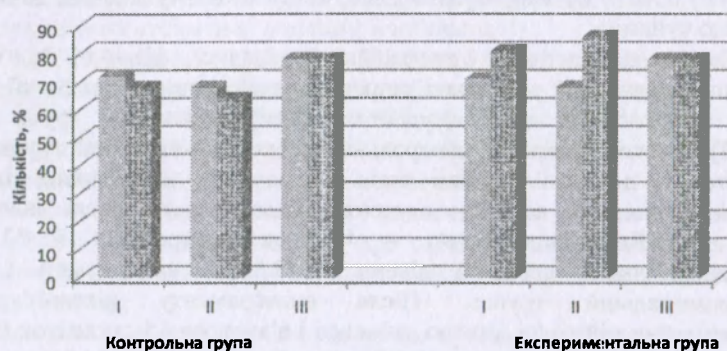

Рис. 1 Мотивація навчання студенток до та після експерименту

I – оволодіння знаннями; II – оволодіння професією; III – отримання диплома

■ - до експерименту, ■ - після експерименту

Змінилася також інтенсивність мотивації до успіху. Якщо спочатку навчального року з низьким рівнем мотивації до успіху в контрольній і експериментальній групах було 16 % і 18 % студенток відповідно, а з високим рівнем таких практично не було, то в кінці року ситуація дещо змінилася. У контрольній групі збільшилася кількість студенток із низьким рівнем мотивації до успіху на 12 %, а в експериментальній групі – зменшилася на 15 % і з'явилися 18 % студенток, які мають високий рівень мотивації до успіху.

Позитивні зміни сталися і з емпатією до дітей як безпосереднього об'єкта педагогічної діяльності (табл. 2). На початку навчального року було відзначено як в контрольній, так і в експериментальній групах по 12–18 % студенток, які мають низький рівень емпатії до дітей.

Таблиця 2

Рівень емпатії до дітей у студенток до та після експерименту

Рівень мотивації	Контрольна група (n=25)				Експериментальна група (n=28)			
	до експ.		після експ.		до експ.		після експ.	
	п	%	п	%	п	%	п	%
Дуже високий	0	0	0	0	0	0	0	0
Високий	2	8	2	8	2	7	11	39
Середній	20	80	18	72	21	75	17	61
Низький	3	12	4	16	5	18	0	0
Дуже низький	0	0	1	4	0	0	0	0

Більшість студенток (60–75 %) виявляли емпатію до дітей на «середньому» рівні, «високий» рівень мали 7–8 %, «дуже високий» – не менше жодна студентка.

Після експерименту в контрольній групі кількісна структура співвідношення рівнів емпатії не змінилася. В експериментальній групі

найбільше було студенток із середнім рівнем – 61 %, але й збільшилася кількість із високим рівнем до 39 %. Очевидно, це пов'язано з тим, що студентки почали краще розуміти дітей, стали більш чутливими до їх потреб і емоційно чуйними.

Важливою частиною професійно-прикладної фізичної підготовки є теоретичні знання. У результаті запропонованої експериментальної програми рівень теоретичних знань студенток експериментальної групи змінився (табл. 3). До експерименту в контрольній і в експериментальній групах не було студенток із достатнім рівнем знань (вище 61 % правильних відповідей). Приблизно однакова кількість студенток мала низький рівень знань (нижче 50 % правильних відповідей) – 48 % в контрольній і 53 % – в експериментальній, середній рівень – 52 % в контрольній і 47 % в експериментальній групах. Після експерименту рівень знань в експериментальній групі істотно змінився і з'явилося 15 студенток (53 %), які мають достатній рівень знань. Майже в п'ять разів (до 11 %) скоротилася кількість дівчат, які мають низький рівень знань.

Таблиця 3

Рівні теоретичних знань студенток до і після експерименту

Рівні знань	Контрольна група (n=25)				Експериментальна група (n=28)			
	до експ.		після експ.		до експ.		після експ.	
	п	%	п	%	п	%	п	%
I - низький	12	48	10	40	15	53	3	11
II - середній	13	52	15	60	13	47	10	36
III - достатній	0	0	0	0	0	0	15	53

В експериментальній групі протягом навчального року загальний бал оцінки власних методичних знань підвищився з 4,7 балів до 7,3 балів ($p < 0,001$), а 67,9 % студенток оцінили свої знання від 7 до 10 балів.

На початку навчального року в обох групах самостійні заняття фізичними вправами не здійснювались (1,8-2,0 балів). Оцінки від 1 до 4 балів свідчать про епізодичність занять ранковою гігієнічною гімнастикою і деякими рекреаційними формами у вихідні. Не змінилася ситуація в контрольній групі і в кінці навчального року (1,9 балів), хоча дві студентки оцінили свої самостійні заняття на 6-7 балів.

В експериментальній групі оцінка зросла з 2,0 балів до 6,5 балів ($p < 0,001$), що свідчить про значне підвищення рухової активності студенток, яке співпадає з підвищенням їх фізичної та функціональної підготовленості.

Результати проведених досліджень дозволяють рекомендувати розроблені організаційно-методичні умови формування мотивації студентів педагогічних спеціальностей, які навчаються заочно, в практику роботи кафедр фізичного виховання.

У п'ятому розділі «Аналіз та обговорення результатів дослідження» представлено три групи даних, отриманих у процесі дисертаційного дослідження.

Підтверджено:

- дані М.А. Ісаченко (2010), Г.І. Гончар (2013) про низьку рухову активність студентів, низьку мотивацію студентів до навчання у ВНЗ, орієнтовану на отримання диплому, а не знань;
- дані О.Ю. Марченко (2010), О.О. Біліченко (2014) про те, що ціннісні орієнтації студентів мають гендерні особливості;
- дані Ю.В. Любимової (2003), О.Ю. Марченко (2010) про теорію «включеності» чи «занурення» в певну діяльність, яка сприяє формуванню нових мотивів і ціннісних орієнтацій.

Отримало подальший розвиток уявлення про ціннісні орієнтації студентів педагогічних спеціальностей, про структуру мотивації студентів до занять фізичним вихованням із урахуванням емпатії та адекватної самооцінки фізичних здібностей.

Новими даними є особливості професійно-прикладної фізичної підготовки студентів педагогічних спеціальностей денної та заочної форм навчання, структура мотиваційних факторів, що впливають на самостійну професійно-прикладну фізичну підготовку, лімітуючі фактори, які негативно впливають на стан професійно-прикладної фізичної підготовки студенток; організаційно-методичні умови, що сприяють формуванню мотивації студенток заочного відділення до професійно-прикладної фізичної підготовки; можливість формування мотивації до професійно-прикладної фізичної підготовки студенток заочної форми навчання в умовах відсутності обов'язкових навчальних занять із фізичного виховання.

ВИСНОВКИ

1. Одним із найважливіших завдань вищої школи є підготовка педагогічних кадрів для виконання не тільки навчальних функцій, а й соціальних, які включають духовний, розумовий, фізичний розвиток особистості. До вчителя молодших класів ставлять високі вимоги, оскільки саме він формує в молодших школярів потребу в руховій активності, фізичну культуру особистості, що включає ціннісні орієнтації на здоровий спосіб життя, які будуть пролонгуватися в середньому і старшому шкільному віці. Через це особливо важливою є індивідуальна фізична культура особистості педагога, його професійно-прикладна теоретична і фізична підготовленість, що дозволяє кваліфіковано здійснювати навчально-виховну діяльність у початковій школі.

У педагогічних ВНЗ підготовка вчителів здійснюється на денній та заочній формах навчання, тому виникає питання адекватності професійно-прикладної фізичної підготовленості студентів до майбутньої професійної діяльності та способів підвищення мотивації до самостійних занять фізичним вихованням, особливо для студентів заочного відділення.

2. Аналіз даних опитування студенток свідчить, що на II курсі стаціонарної форми навчання відділення в спортивних секціях займається 60 % дівчат, тоді як на заочному відділенні тільки 36,7 %. На IV курсі денної форми відсоток дещо знижується до 50 %, що, очевидно, зумовлено відсутністю обов'язкових занять із фізичного виховання. На IV курсі заочної форми

навчання також відзначено зменшення кількості студенток, які систематично займаються фізичними вправами (до 23,3 %), хоча у них з'являється обов'язкова навчальна дисципліна "Фізична культура з методикою викладання". Однак 80 годин, відведених на самостійну роботу, студентки не використовують для підвищення рівня своєї професійно-прикладної фізичної підготовки.

Основною причиною, що заважає систематично займатися фізичними вправами, є відсутність бажання, тобто мотивації до підвищення своєї фізичної підготовленості та рівня фізичного здоров'я, на що вказують 58–60 % студенток стаціонарної і 52–74 % – заочної форм навчання.

3. Вивчення ставлення до фізичного виховання студенток денної та заочної форм навчання дозволяє простежити однакові тенденції в оцінках характеристик навчальної дисципліни незалежно від форми навчання. Всі студентки IV курсу позитивно оцінюють значимість предмета для їх майбутньої професійної діяльності, але низько оцінюють значимість фізичного виховання для отримання знань для проведення самостійних занять. Студентки не мають мотивації до додаткових занять у спортивних секціях.

4. Мотиви, що спонукають студенток вчитися в педагогічному університеті на факультеті початкової освіти, різні і від курсу до курсу мінливі. На денній формі навчання з II до IV курсу зростає значимість мотивів «оволодіння знаннями» з 66,6 % до 77,8 % і «оволодіння професією» з 66,0 % до 87,0 %. Мотивація до навчання в студенток заочного відділення нижча, ніж на IV курсі стаціонару, оскільки переважає мотив «отримання диплома». Найнижчий рівень прояву мотиву «оволодіння професією» на IV курсі заочної форми навчання – 61 %. Складовими мотивами діяльності є мотивація до успіху, яка у 26,7 % студенток IV курсу заочного відділення знаходиться на низькому рівні (на денному – 6,7 %).

5. Ціннісні орієнтації студенток, як і життєві цілі та способи їх досягнення, змінюються залежно від року та форми навчання. Зазначимо, що «цікава робота» входить до «ядра» цінностей тільки на II курсі денної форми (V місце). На інших курсах ця цінність займає середні позиції, а до IV курсу відсувається на 9–10 місця. Ймовірно, це пов'язано з деяким розчаруванням студенток, насамперед, заочної форми навчання в обраній професії і впливає на їх мотивацію до навчання у ВНЗ.

6. Професійно-прикладна фізична підготовленість учителів початкових класів має теоретичну і практичну складові. Загальний рівень теоретичних знань студенток денної форми навчання від II до IV курсу зростає за рахунок зменшення кількості студенток із низьким рівнем знань з 66,7 % до 33,3 % ($p < 0,01$) і підвищення з середнім рівнем з 33,1 % до 60 % ($p < 0,01$). Однак достатній рівень на IV курсі мали тільки 2 студентки. На заочній формі навчання динаміка покращення теоретичної підготовленості в галузі фізичної культури не спостерігається. Кількість студенток із низьким рівнем знань коливається в межах від 50 до 46,6 %, з середнім – 47–53 %.

7. Рівень фізичного здоров'я та фізичної підготовленості є основою виконання професійних функцій учителя молодших класів.

9589

У результаті дослідження виявлено, що в студенток заочної форми навчання всі індекси фізичного здоров'я нижчі, ніж у студенток денної форми (загальний індекс фізичного здоров'я на IV курсі денної форми 6,3 у.о., а на заочному відділенні – 3,6 у.о. при $p < 0,01$). Фізична підготовленість студенток заочного відділення знаходиться на рівні 9–10-річних школярок, що обмежує їх фізичні можливості кваліфіковано організувати та проводити навчально-виховну роботу в початковій школі.

Мотивація до самовдосконалення власних фізичних можливостей низька і неадекватна рівню самооцінки, який на 66 % перевищує реальні показники.

8. Для вибору найбільш інформативних показників потребо-мотиваційної сфери студенток, що впливають на бажання здійснювати професійно-прикладну фізичну підготовку в системі самостійних занять, було проведено факторний аналіз.

Виявлено мотиваційні пріоритети студенток заочної форми навчання, головними чинниками яких є самооцінка фізичного розвитку (24 %), ставлення до фізичного виховання (7 %), мотивація до успіху (12 %), емпатія до дітей (9 %), мотив отримання знань (8 %), оцінка теоретичних знань (6 %), фізична підготовленість (11 %), мотив оволодіння професією (7 %).

Визначено чинники, що негативно впливають на стан професійно-прикладної фізичної підготовленості студенток заочного відділення факультету початкової освіти, зокрема відсутність обов'язкових занять із фізичного виховання, низький рівень рухової активності, відсутність цілеспрямованих предметних самостійних занять і низький рівень мотивації до самовдосконалення.

9. На підставі результатів констатуючого експерименту було розроблено організаційно-методичні умови формування мотивації студенток заочної форми навчання до професійно-прикладної фізичної підготовки.

Організаційними умовами є діяльність кафедри фізичного виховання для стимулювання самостійної роботи студентів, а саме: розробка плану-графіка організаційних заходів із зазначенням термінів одержання завдань студентами, звітності про виконання завдань, періодичного і підсумкового педагогічного контролю і самоконтролю.

До методичних умов віднесено: забезпечення студентів відповідною навчально-методичною літературою для визначення професійної спрямованості теоретичної та практичної підготовки; розробка протягом року змісту методичних і практичних завдань для студентів; перевірка і корекція завдань відповідно до якості їх виконання.

10. Результати перетворювального експерименту з впровадженням розроблених організаційно-методичних умов у педагогічний процес із фізичного виховання студенток заочної форми навчання свідчать про активізацію самостійної практичної діяльності студенток експериментальної групи. Так, зайнятість різними формами систематичних занять фізичними вправами збільшилася до 75 %. З'явився новий мотив до занять фізичними вправами – «досягти належного рівня професійно-прикладної фізичної підготовки» у 95 % студенток, зросло

підвищення фізичної підготовленості. Найбільшим стимулом для студенток став періодичний самоконтроль власних показників фізичної підготовленості і порівняння їх із нормативами молодших школярів.

Зросла об'єктивність реальної самооцінки фізичного здоров'я до середнього рівня фізичної підготовленості студенток і до рівня нормативів фізичної підготовленості старшокласників.

Покращилася теоретична підготовленість студенток на 21 %, особливо з методичних питань.

Після експерименту зросла кількість студенток із високим рівнем емпатії до дітей з 7 до 39 %, студенток із низьким рівнем емпатії не виявлено. У відповідях студентки визнавали, що почали краще розуміти дітей, стали більш чутливі до їх потреб і емоційно чуйними.

11. Отже, розроблені організаційно-методичні умови активізації самостійної діяльності студентів заочної форми навчання, спрямовані на підвищення їх загальної та професійно-прикладної фізичної підготовки, досягли позитивного ефекту: підвищилися рівень мотивації до самостійного вивчення навчально-методичної літератури, рівень теоретичних знань у галузі фізичного виховання і рівень рухової активності за допомогою різних форм систематичних занять фізичними вправами.

Наше дослідження відкриває можливість формувати мотивацію до професійно-прикладної фізичної підготовки студентів заочної форми навчання інших педагогічних спеціальностей в умовах відсутності обов'язкових навчальних занять із фізичного виховання.

Перспективу подальших досліджень вбачаємо в розробці диференційованих рухових режимів у системі самостійних занять для юнаків і дівчат, які освоюють різні педагогічні професії.

СПИСОК ПРАЦЬ, ОПУБЛІКОВАНИХ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, у яких опубліковано основні наукові результати:

1. Безверхня Г.В. Вплив ціннісних орієнтацій на відношення до фізичного виховання студенток педагогічного вищого навчального закладу / Г.В. Безверхня, В.В. Діхтяренко // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2011. – № 1. – С. 17–22. *(Особистий внесок здобувача полягає у проведенні досліджень, інтерпретації отриманих даних та написанні окремих положень статті).*

2. Безверхня Г.В. Особенности эмпатии студенток педагогических специальностей / Г.В. Безверхня, В.В. Цыбульская // Слобожанський науково-спортивний вісник. – Харків : ХДАФК, 2014. – № 4(42). – С. 5–8. *(Особистий внесок здобувача полягає у проведенні досліджень, інтерпретації отриманих даних та написанні окремих положень статті).* (Видання включено до наукометричних баз даних: Academic Journals Database; BASE; CORE; CABI (CABDirect); DIIRJ; DOAJ (Directory of Open Access Journals); Index Copernicus; Google Scholar; Open Academic Journals Index; Open Science Directory; PBN; ROAD; WorldCat; Ulrich's Periodical Directory; Национальная библиотека Украины имени В.И. Вернадского; Центральная отраслевая библиотека по физической культуре и спорту; Российская электронная библиотека (РИНЦ)).

3. Дихтяренко В.В. Мотивы посещения занятий по физическому воспитанию студентов педагогических специальностей / В.В. Дихтяренко // Спортивний вісник Придніпров'я. – 2014. – № 2. – С. 27–32.

4. Цибульская В.В. Адекватность самооценки физических способностей студенток педагогических специальностей, занимающихся на разных формах обучения / В.В. Цибульская // Физическое воспитание студентов: Харьков, 2014. – № 5. – С. 48–52. (Видання включено до наукометричних баз даних: Academic Journals Database; BASE; CORE; CABI (CABDirect); DIIRJ; DOAJ (Directory of Open Access Journals); Index Copernicus; Google Scholar; Open Academic Journals Index; Open Science Directory; PBN; ROAD; WorldCat; Ulrich's Periodical Directory; Национальная библиотека Украины имени В.И. Вернадского; Центральная отраслевая библиотека по физической культуре и спорту; Российская электронная библиотека (РИНЦ)).

5. Цибульська В.В. Організаційно-методичні умови формування мотивації студенток заочної форми навчання педагогічних спеціальностей до професійно-прикладної фізичної підготовки / В.В. Цибульська // Физическое воспитание студентов. – Харьков, 2014. – № 6. – С. 122–125. (Видання включено до наукометричних баз даних: Academic Journals Database; BASE; CORE; CABI (CABDirect); DIIRJ; DOAJ (Directory of Open Access Journals); Index Copernicus; Google Scholar; Open Academic Journals Index; Open Science Directory; PBN; ROAD; WorldCat; Ulrich's Periodical Directory; Национальная библиотека Украины имени В.И. Вернадского; Центральная отраслевая библиотека по физической культуре и спорту; Российская электронная библиотека (РИНЦ)).

6. Bezverkhnya G.V. Non-special physical education for students as a prior direction of the educational process in the higher pedagogical establishment / G.V. Bezverkhnya, Tsybul'ska Viktoriya // RATOWNICTWO WODNE, SPORT PŁYWACKI I KULTURA FIZYCZNA W TEORII I PRAKTYCE: Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu im. Jędrzeja Sniadeckiego. – Gdansk, 2014. – С. 228–233. (Особистий внесок здобувача полягає у проведенні досліджень, інтерпретації отриманих даних та написанні окремих положень статті).

Опубліковані праці апробаційного характеру:

7. Дихтяренко В.В. Теоретические знания в области физической культуры студенток педагогических специальностей разных форм обучения / В.В. Дихтяренко // Фізичне виховання в контексті сучасної освіти : Матеріали ІХ Міжнародної науково-методичної конференції, червень, 2014. – К. : НАУ, 2014. – С. 56–58.

8. Цибульська В.В. Професійно-прикладна фізична підготовка в системі фізичного виховання педагогічних вузів на сучасному етапі / В.В. Цибульська // Фізична культура дітей, підлітків, молоді та дорослого населення в сучасному світі : Матеріали ІІ Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції (Умань, 10 квітня). – Умань: ВПЦ «Візаві», 2014. – С. 114–120.

АНОТАЦІЇ

Цибульська В.В. Формування мотивації до професійно-прикладної фізичної підготовки студентів педагогічних спеціальностей на різних формах навчання. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання і спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення. – Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту, Міністерство освіти і науки України, Дніпропетровськ, 2015.

У дисертації вперше визначено особливості професійно-прикладної фізичної підготовленості студентів педагогічних спеціальностей на різних формах навчання, які відрізняються недостатнім рівнем теоретико-методичних знань на заочній формі навчання і фізичною підготовленістю, що у більшості студенток знаходиться на рівні учнів молодших класів. Визначено лімітуючі чинники, що негативно впливають на стан професійно-прикладної фізичної підготовленості студентів заочної форми навчання, серед яких: відсутність обов'язкових занять із фізичного виховання, низький рівень рухової активності, необізнаність з нормами професійно-прикладної фізичної підготовленості вчителів початкових класів, відсутність цілеспрямованих предметних самостійних занять і низький рівень мотивації до самовдосконалення. Визначено структуру мотиваційних чинників, що впливає на активність самостійних занять студентів, серед яких: адекватність самооцінки фізичних можливостей, мотивація до успіху, мотив отримання знань, мотив оволодіння професією, емпатія до дітей. Визначено можливість формування мотивації до професійно-прикладної фізичної підготовки студенток заочної форми навчання при дотриманні спеціальних педагогічних умов організації і методичного забезпечення навчально-виховного процесу з фізичного виховання з використанням системи предметних цілеспрямованих самостійних занять. Одержало подальший розвиток уявлення про ціннісні орієнтації студентів педагогічних спеціальностей і динаміку їх ієрархії на різних курсах навчання; структура мотивації студентів до занять фізичними вправами з урахуванням емпатії й адекватності самооцінки фізичних можливостей.

Ключові слова: мотивація, педагогічні спеціальності, професійно-прикладна фізична підготовка, форми навчання, фізичне виховання.

Цибульская В.В. Формирование мотивации к профессионально-прикладной физической подготовке студентов педагогических специальностей на разных формах обучения. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата наук по физическому воспитанию и спорту по специальности 24.00.02 – физическая культура, физическое воспитание разных групп населения. – Днепропетровский государственный институт физической культуры и спорта, Министерство образования и науки Украины, Днепропетровск, 2015.

В диссертации впервые определены особенности профессионально-прикладной физической подготовленности студенток педагогических специальностей на разных формах обучения, которые отличаются недостаточным уровнем теоретико-методических знаний на заочной форме обучения и физической подготовленностью, что у большинства студенток находится на уровне учеников младших классов; определены лимитирующие факторы, которые негативно влияют на состояние профессионально-прикладной физической подготовленности студенток заочной формы обучения, среди которых: отсутствие обязательных занятий по физическому воспитанию, низкий уровень двигательной активности, неосведомленность о надлежащих нормах профессионально-прикладной физической подготовленности учителей начальных классов, отсутствие целенаправленных предметных самостоятельных занятий и низкий уровень мотивации к самосовершенствованию; определена структура мотивационных факторов, влияющих на активность самостоятельных занятий студенток, среди которых: адекватность самооценки физических возможностей, мотивация к успеху, мотив получения знаний, мотив овладения профессией, эмпатия к детям; определена возможность формирования мотивации к профессионально-

прикладной физической подготовке студентов заочной формы обучения при соблюдении специальных педагогических условий организации и методического обеспечения учебно-воспитательного процесса по физическому воспитанию с использованием системы предметных целенаправленных самостоятельных занятий; получило дальнейшее развитие представление о ценностных ориентациях студентов педагогических специальностей и динамика их иерархии на различных курсах обучения; структура мотивации студентов к занятиям физическими упражнениями с учетом эмпатии и адекватности самооценки возможностей.

Практическое значение полученных результатов заключается в разработке организационно-методических условий формирования мотивации студентов педагогических специальностей заочного обучения к профессионально-прикладной физической подготовке. К организационным условиям относятся деятельность кафедры теории и методики физического воспитания по разработке плана-графика индивидуальных и групповых консультаций и сроков получения заданий студентами, сроков отчетности, форм отчетности, сроков периодического педагогического и самоконтроля. К методическим условиям относятся обеспечение студентов соответствующей учебно-методической литературой для определения содержания и направления профессиональной теоретической и практической самоподготовки и разработка содержания методических и практических задач для студентов в течение учебного года.

Ключевые слова: мотивация, педагогические специальности, профессионально-прикладная физическая подготовка, формы обучения, физическое воспитание.

Tsybul'ska V.V. The formation of motivation to professionally applied physical training of pedagogical students on different forms of studying. – Manuscript.

The thesis for the scientific degree of Candidate of Physical Education and Sport, Specialty: 24.00.02 – Physical Culture, Physical Education of different groups of people. – Dnipropetrovsk State Institute of Physical Culture and Sport, Ministry of Education and Science – Dnipropetrovsk, 2015.

The dissertation presents the features of professionally applied physical fitness of pedagogical faculty students of different forms of education, that are determined by insufficient level of theoretical and methodological knowledge on part-time education and physical state that of the most students are at the level of junior classes; the limiting factors that adversely affect the state of professionally applied physical training of students of correspondence courses are identified, including the lack of obligatory physical education classes, low levels of physical activity, the lack of knowledge about appropriate forms of professionally applied physical training of primary school teachers, and low motivational factors that affect the activity of self-employment and low motivation for self-improvement.

The practical significance of the results is to develop organizational and methodological conditions for the formation of pedagogical students motivation to professionally applied physical training at the department of part-time education.

Our recommendations might be used at teacher training of pedagogical institutions at part-time education departments.

Key words: motivation, pedagogical faculties, professionally applied physical training, form of education, physical education.